Beauty

Amalija Maček

„The beauty of your work, along with the beauty of your soul, is all that can protect you from the brutality of the world. […] The world in which artists live and work is no different from the stock market or a slaughterhouse, but we, the artists, have to be terribly different. We have to be blind to the world and brilliantly alive to the work.“
Martha Graham

»The beauty of my work« je verjetno res tisto, kar mi je v težkih časih dajalo moč, in vedno znova poudarjam, da smo prevajalci umetniki, pa vendar z leti vse bolj menim, da ni treba, da smo slepi za dogajanje okrog nas in da se moramo boriti proti spregledanosti, ki včasih meji že na nevidnost ali zavestno ignoriranje, pa čeprav smo poleg samega prevajalskega dela pogosto tudi najboljši literarni agenti.

Pred kratkim se je v literarnih krogih v Sloveniji razvnela razprava na Facebooku ob ponovnem izidu *Slovarja simbolov* Jeana Chevalierja in Alaina Gheerbranda, ki pa je napisan zelo literarno. Za njegov prevod je prevajalec iz francoščine leta 1994 prejel najvišje stanovsko odlikovanje v Sloveniji, Sovretovo nagrado, sedaj pa bo v četrtem ponatisu izšla posodobljena verzija. Posodobitev je skrbno opravil kolega, ki je sicer prevajalec iz nemščine in lektor pri številnih založbah in mu ni mogoče ničesar očitati. Problem je, da je v katalogu založbe navedeno le: »Posodobil xy«, ni pa navedeno ime prvotnega prevajalca. Samo upamo lahko, da bo v sami knjigi drugače. - Slovenščina je jezik, ki se precej hitro spreminja, predvsem zaradi uvajanja novih izrazov za inovacije in pojme, ki pred desetletji še niso obstajali, po osamosvojitvi tudi iz želje, da se odmejimo od t.i. hrvatizmov ali srbizmov. Spreminjamo celo strokovno terminologijo na področju samega jezikoslovja in to tako zelo, da sem le stežka pomagala svojima otrokoma pri slovničnih nalogah iz slovenščine. Zato se tudi strokovno izrazje v slovenščini verjetno spreminja še hitreje kot v drugih jezikih (podobno kot besedišče evropske zakonodaje, kjer se slovenski termini preprosto izumljajo na podlagi izvirnikov, napisanih v evroangleščini), tako da je bila posodobitev vsekakor upravičena in zagotovo zahtevna, tako da kritika ne leti na kolega, temveč na eno od največjih založb v Sloveniji.

Na prevajalskih seminarjih v Nemčiji sem se v preteklosti pogosto lahko pohvalila s tem, da sem navedena na platnici večine svojih prevodov in se mi je to zdelo samoumevno. Med pisanjem tega prispevka sem šla preverit na police in stanje lahko povzamem tako: pri večjih založbah je ime prevajalca vselej napisano na platnicah, pri manjših ne. To je presenetljivo, saj bi manjše založbe, ki se tudi same borijo za obstoj, po pričakovanjih morale imeti več občutka za »ogroženo vrsto« prevajalskih kolegov. Ali pa bi ime priznanega prevajalca lahko uporabljale v marketinške namene, kot to odlično povzame Claudia Hamm v pogovoru s Frankfurtskim knjižnim sejmom:

> „Das ist auch die erste Forderung, die ich stellen möchte: Übersetzernamen aufs Cover. […] Übersetzungen können das Werk eines Autors, einer Autorin einer breiteren Leserschaft in höchster literarischer Qualität zugänglich machen, aber sie können es auch vernichten. Zu wissen, dass Leser·innen einen fremdsprachigen Text in der Stimme eines zweiten Autors, einer zweiten Autorin lesen, darauf haben sie meines Erachtens ein Recht. Wenn

> der Name von Übersetzenden entsprechend aufgebaut wird, sind diese in ihren Ländern manchmal bekannter als neue Autor·innen und können für eine bestimmte literarische Qualität bürgen, hier berauben sich Verlage selbst eines Marketinginstruments.“

Marca 2022 je bilo v LCB napovedano branje francoskega avtorja Emmanuela Carrère. Avtor je v zadnjem hipu obisk odpovedal, občinstvo pa je nagovorila njegova prevajalka Claudia Hamm. Seveda ni mogla nadomestiti ekscentričnega avtorja, ga je pa zelo dostojno predstavila, kakor tudi svoj prevajalski pristop. Tako prepričljivo, da sem knjigo kupila, kar spet priča o marketinškem potencialu dobrih prevajalcev.

V Sloveniji pa je žal v zadnjem času mogoče opaziti trend, da tudi večje založbe vse pogosteje opuščajo imena prevajalcev, pogosto iz oblikovalskih oz. estetskih razlogov. Ponatis Proustovega *Iskanja izgubljenega časa* v več delih deluje kot privlačen katalog proizvajalca tapet in zagotovo dekorativno polepša prostor, ni pa na ovitku navedeno ime ene najbolje legendarnih prevajalk. Bolj prefinjeno zamolčevanje prevajalca iz estetskih razlogov se mi je zgodilo pri zadnjem prevodu – vsebinsko in oblikovno čudovita majhna knjižica, ki jo z največjim veseljem podarjam vsem prijateljicam in me nanjo veže tudi izredno lepa prevajalska izkušnja sodelovanja z avtorico, moje ime pa je sicer natisnjeno na naslovnici, vendar z minimalnim fontom in v črni barvi na temnomodri podlagi, tako da je sicer zadoščeno želji prevajalcev, da bi bili navedeni na platnicah, hkrati pa smo potisnjeni v nevidnost, ne da bi šlo tukaj za ignoriranje prevajalca, temveč se je to zgodilo v imenu »beauty«.

P.S. Kdaj drugič pa bi lahko spregovorili o dejstvu, da marsikateri slovenski blogerji (izjeme naj mi oprostijo) in včasih tudi recenzenti radi navajajo cele odlomke iz prevoda ali iz spremne besede, ki jo je napisala prevajalka ali prevajalec, ne da bi navedli njeno/njegovo ime ali označili, kateri del je citat. Ko je kolegica nedavno opozorila na tovrstno plagiatorstvo v prispevku precej znane recenzentke v osrednjem dnevnem časopisu, ki iz spremne besede ni prevzela le osnovnih podatkov o knjigi, temveč prevajalkina osebna mnenja in analize, ni sledilo opravičilo ali popravek, temveč so spletni različici članka le dodali opombo: »Recenzija je nastala na podlagi spremne besede prevajalke.«

Iz vseh naštetih in še drugih razlogov bomo veliko pozornosti v času nastopa Slovenije kot častne gostje na Frankfurtskem knjižnem sejmu oktobra 2023 namenili prav prevodnim vsebinam: prevajanje iz t.i. majhnih v večje jezike, prevajanje v tandemu, vloga stanovskih združenj (v sodelovanju s CEATLom, ki bo leto srečanje imel prav v Ljubljani maja 2023), socialni položaj prevajalk in prevajalcev ter njihova medkulturna posredniška vloga, nenazadnje pa bomo v slovenskem paviljonu tudi slovesno podelili nagrado Fabjana Hafnerja za najboljši književni prevod v nemški jezik v zadnjih dveh letih. Brez prevajalk in prevajalcev bi bile police našega paviljona prazne. Upam, da nam uspe prikazati vsaj delček »beauty of our work«.

#RundUmschau

©privat

Amalija Maček lebt als Übersetzerin und Hochschullehrerin in Ljubljana. Sie übersetzte u.a. Marlen Haushofer, Josef Winkler, Ulrich Peltzer, Terézia Mora und Peter Handke ins Slowenische.

Dies ist ein automatisch generiertes PDF der Webseite www.toledo-programm.de. TOLEDO ist ein Programm des Deutschen Übersetzerfonds.
https://www.toledo-programm.de/talks/5653/beauty
Veröffentlichungsdatum: 20.02.2023
Stand: 28.03.2024
Alle Rechte vorbehalten.